

Fínsko - Pevnosť Suomenlinna

Pevnosť Suomenlinna (švédsky *Sveaborg*), v preklade Fínsky hrad, nazývajú aj Gibraltár severu. Súčasný názov sa na základe návrhu Kyösti Kallia používa len od roku 1918 (predtým sa volala Viapori, švédsky Viborg). Postavili ju na ostrovoch, prístupných z pevniny za 15 minút loďou alebo v zime po zamrznutom mori 3 hodiny pešo.

Zámer na výstavbu pevnosti vznikol v roku 1721 po podpísaní uusikaupunkského mieru. Jej prvé plány vyhotovil už v roku 1723 Axel Löwen. Išlo o pevnosť na ochranu Helsínk, ale najmä lodeníc a švédskej vojenskej flotily. Výstavbu v rokoch 1747 - 1748 však podľa vlastných projektov riadil gróf Augustín Ehrensvärd (1710 - 1772). Základný kameň pevnosti uložil kráľ Frederik I. Hesenský v roku 1748, posledný kameň kráľ Gustáv. V roku 1750 sa na ostrove Susisaari projekty a práce zjednotili. Na stavbe žulových múrov (7,5 km) a pri hĺbení základov do skalného podlažia (s využitím aj veľkého množstva čierneho pušného prachu) pracovali tisícky vojakov a remeselníkov (počas leta až 10 000). Pevnosť sa pokladala za nedobytnú, až kým ju po päťdňovom ostreľovaní jej veliteľ Johan Adam Cronstedt (1749 - 1836), na základe mylných informácií z pevniny, v roku 1808 nevydal Rusom. Cár Alexander ju dal zmodernizovať, takže v roku 1854 tu bývalo až 12 000 vojakov. V rámci Krymskej vojny veľké škody na budovách pevnosti v roku 1855 spôsobili delostrelci anglickej a francúzskej flotily počas 42-hodinovej paľby. V roku 1906 sa tu vzbúril ruskí vojaci a 12. mája 1918 nad pevnosťou zaviala fínska zástava. Od roku 1919 sa stala kultúrnou pamiatkou.

K Suomenlinne sa spravidla prichádza z prístavu na ostrove Iso-Mustasaari popri barokových budovách a pôvodne pravoslávnom kostole Alexandra Nevského, ktorý postavili v rokoch 1850 - 1854 a prestavali v roku 1928 (zrenovali v roku 1964). Za kostolom sa začína tzv. Korunový hrad (Kruunulinna). Fortifikačný systém na tomto ostrove začína baštami Hyvä a Carpela. V bašte Delwig zriadená reštaurácia Valhalla má ešte aj dnes šikmú podlahu, aby sa mohli delové gule čo najrýchlejšie dopraviť ku kanónom. Za baštou Gyllenborg a kaviarňou Piperkahlva uzatvárajú pobrežie so žulovými kopami bašty Harleman a Hjärne. Celkove tu postavili 40 bastiónov. Bašty a kazematy v čase výstavby patrili k najmodernejším ukážkam obrannej stavebnej techniky. Na ostrove Länsi-Mustasaari sa zachovali kasárne, byty dôstojníkov a vojenská nemocnica. Niektoré budovy dodnes využíva dôstojnícka škola fínskeho námorníctva, ostatné objekty pevnosti 6 múzeí, vrátane vojenského, colníckeho, Suomenlinny a galérie umenia.

Súčasťou SD je pevnosť Suomenlinna od roku 1991.



Česko - Stĺp Najsvätejšej Trojice v Olomouci

Výstavbu unikátneho barokového stĺpa Najsvätejšej Trojice odsúhlasila Mestská rada v Olomouci v roku 1715. Realizácia sa začala podľa návrhu kamenára a prominentného olomouckého meštáka Václava Rendra (1669 - 1733), ktorý uskutočnil aj väčšinu kamenárskych prác. Figurálna výzdoba svätcov a martýrov pochádza od moravského sochára Ondreja Zahnera (1709 - 1752). Zlatnícke práce zabezpečil Šimon Forstner. Celok dokončil Jan I. Rokycský. Zo sôch na 35 m vysokom stĺpe vyniká súsošie Svätej Trojice v nadväznosti na Vieru, Nádej a Lásku. Nižšie sochár umiestnil plastiky Nepoškvrnenej Panny, Krista a mesta. V strednej časti dominujú sochy svätcov spätých s Moravou a Slovanmi. V spodnej časti stĺpa umiestnil V. Renda kaplnku so šiestimi kruhovými oknami a na šesť rohových pilierov šesť sôch apoštolov. Múriky okolo nich vyzdobili reliéfmi, ktoré znázorňujú výjavy zo Starého zákona. Medzi nimi sa koncentricky zužuje k stredu šesťschodové obvodové schodisko. Celý morový stĺp je postavený v strede trojstupňovej kruhovej plošiny, na jej vrchnej časti s obvodovým oplotením, zloženým zo stĺpov pospájaných reťazami. Na slávnostnej ceremónii odhalenia a vysvätenia stĺpa v roku 1754 sa zúčastnila aj cisárovná Mária Terézia Habsburská.

Morový stĺp bol postavený počas barokovej rekonštrukcie mesta, v ktorej prevládla cirkevná, vojenská a meštianska výstavba. Po roku 1742 sa Olomouc stal mohutnou barokovou pevnosťou proti pruskému Sliezsku a od roku 1777 sídlom arcibiskupa (v arcibiskupskej rezidencii sa počas presídlenia cisárského dvora do Olomouca v revolučnom roku 1848 vzdal cisár Ferdinand V. trónu). V štýle „olomouckého baroka“ postavili v rokoch 1716 - 1723 aj Morový stĺp Panny Márie na Dolnom námestí (po epidémii moru v rokoch 1713 - 1715). Z ostatných kultúrnych pamiatok v meste si osobitnú pozornosť zasluhuje Premeyslovský palác a Dóm sv. Václava (1100 - 1131) na Dómskom námestí, arcibiskupská rezidencia, štyri pôvodné gotické kostoly (sv. Mária, sv. Michala, sv. Kataríny, Panny Márie Snežnej) a goticko-renesančná radnica s orlojom. Tieto pamiatky sú súčasťou mestskej pamiatkovej rezervácie vyhlásenej 21. decembra 1987. Súbor barokových stĺpov a fontán vyhlásila vláda Českej republiky 24. mája 1995 za národnú kultúrnu pamiatku.

Súčasťou SD je stĺp Najsvätejšej Trojice v Olomouci od roku 2000.

Česko - Pamiatková rezervácia Holašovice

Dedina Holašovice (Holschowitz) predstavuje urbanistický celok s unikátnou vernakulárnou architektúrou, nazývaný *Juhočeské ľudové baroko*. Lokalita bola osídlená už v neolite. Prvá zmienka o nej sa zachovala z prvej polovice 13. storočia. Dedinu postihla morová epidémia (1510 a 1520, keď jej obyvatelia - Česi zomreli, po nich sa do opustených domov nasťahovali Nemci) a Tridsaťročná vojna (1618 - 1648). V roku 1895 bolo 157 obyvateľov nemeckého a 19 českého pôvodu. V roku 1946 všetkých obyvateľov vysídlili a do domov sa nasťahovali Česi. V súčasnosti má obec asi 130 obyvateľov a územno-správne patrí k susednej obci Jankov.

Domy na priečelí so štítni vytvorili okolo rínku (pľacu 10 x 70 m) pravidelnú zástavbu. Postavili ich prevažne z kameňa. Dvojštítové priečelie spojené veľkou bránou dopĺňa malá bránka v múre. Po stranách veľkej brány sa týči dvojposchodová budova sýpky a oproti roľníckej obytný dom s obývacou miestnosťou a tzv. čiernou kuchyňou. Definitívna urbanistická štruktúra z roku 1827 sa zachovala aj v rámci prestavby v rokoch 1840 - 1880. Tvoria ju 120 dedinských domov, neskorobaroková kaplnka sv. Jána Nepomuckého (1744) a kríž. 23 objektov vyhlásili od 26. apríla 1988 za kultúrne pamiatky, vrátane príslušenstva okolo ich dvorov (stodoly, stajne, záhrady).

Farebné priečelia domov, so šambránovými oknami do rínku, členia štukové pilastre a zdobia florálne a geometrické štuky, vrátane zatočených barokových volút. Tie sa uplatnili miestami aj v polkruhových štítoch fasád v strede polkruhových okienok. Ostatné okná sú obdĺžnikové. Osobitnú pozornosť si vyžaduje dom č. 15 na východnej strane rínku s originálnou výzdobou a trojstranným centrálnym dvorom. Najväčší dom č. 8 s fasádou z roku 1861, tvoria 2 obývacie miestnosti. Dopĺňa ho až trojposchodová sýpka z 19. storočia. Spolu ohraničujú dvor. Zadnú časť dvorov spravidla uzatvárajú stodoly a stajne, postavené paralelne s líniou priečelí domov na rínku. Domy, sýpky, stodoly i ďalšie objekty pokrývajú sedlové strechy. Za stodolami sa vinú smerom do polí záhrady s ovocnými stromami. V strede rínku stojí kováčov dom a kováčska dielňa z rokov 1841 - 1885. Od týchto budov v polkruhu lemujú okružnú ulicu rínku stromová alej.

Holašovice vyhlásili v roku 1995 za pamiatkovo chránené územie od roku 1996 v okolí s ochranným pásmom, do ktorého spadá aj Holašovický rybník za Malým víškom a vodná nádrž Kyselov tesne pri dedine. Prvopočiatky ochrany jednotlivých objektov však siahajú už do roku 1960.

Súčasťou SD sú Holašovice od roku 1998.

Fínsko - Pohrebisko z doby bronzovej v Sammallahdenmäki

Sammallahdenmäki predstavuje archeologické nálezisko na pobreží Botnického zálivu obývané počas bronzovej doby v Škandinávii (v Dolnej Satakunte pri obci Kivikylä) na pevnine i na súostroviach v rokoch 1500 - 500 pred n. l.

Toto nálezisko objavili asi v roku 1878 pri inventarizácii archeologických a historických lokalít v regióne.

Seriózný výskum lokality však začal až v roku 1891 Volterom Högmanom odkrytím štyroch kamenných mohýl, budovaných zo žulových balvanov. Počas neho tu postupne odkryli celkove sedemnášť takýchto mohylových hrobov. K nim v roku 1961 pribudlo ďalších dvadsaťseš.

V roku 1990 tu registrovali celkove tridsaťtri pohrebných mohýl (cairnov), z ktorých dvadsaťosem sa datuje od staršej doby bronzovej.

Cintorín na skalnatej a lesnatej vyvýšenine s borovicovým porastom nad jazerom (mokradou) Saarnijärvi (pôvodne morským zálivom, dnes ako prírodná rezervácia) dosahuje dĺžku 700 m smerom k osade Koivulahti.

Jednotlivé mohyly majú rôznu podobu (formu) a veľkosť. Niektoré sú malé nízke kruhové, iné veľké v podobe moundov, ďalšie okrúhle s valom. Dve nezvyčajné štruktúry oválneho a predĺženého tvaru dosahujú dvadsaťštyri metrov na sedem a pol až osem metrov.

Unikátny je najmä dlhý cairn Huilu (Huilu pitkä raunio), v ktorom sa našlo len drevené uhlie. Jeho účel je dodnes nejasný. Dlhá štvoruholníková kamenná mohyla nazývaná Kostolná dlažba (Kirkonlaatia) dosahuje rozmery 16 x 19 m a výšku len 50 cm.

Obdobné mohylové hroby odkryli vo Fínsku (Uppland, Medelpad, Ängermanland), ale aj v Estónsku, čo dotvára predstavu osídlenia a náboženských rituálov v Škandinávii a v jej okolí v dobe bronzovej.

Súčasťou svetového dedičstva je Sammallahdenmäki od roku 1999 ako prvé fínske územie zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva.